

OPINIE

Door Dr. Marta Dijkhoff en Dr. Joyce Pereira

Een ieder laat zich uit op een wijze die bepaald wordt door zijn eigen aard en opvattingen. In het artikel van de hand van Juana Kibbelaar in het Antiliaans Dagblad van 30 april 2022 spreekt iemand die tot een geprivilegieerde groep behoort, opgevoed is in het Nederlands, wellicht woont in een Nederlandse taalgemeenschap en door die bril kijkt naar het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zoals het Nederlandse spreekwoord zegt: Elk vogeltje zingt zoals het gebekt is. In het artikel wordt de gedachte geformuleerd dat er een onderscheid moet zijn tussen Papiaments als taal en cultuuruiting enerzijds en Papiaments als onderwijstaal anderzijds. Ook wordt dit gekoppeld aan een politiek standpunt, namelijk dat de keuze voor de instructietaal in het onderwijs invloed heeft op 'de basisprincipes van' - let wel - 'onze' democratische rechtstaat'. Dit geeft ons stof tot nadenken. Wij willen daar de volgende reactie op geven.

Papiaments is de moedertaal van de meerderheid van de inwoners van de ABC-eilanden en de tweede taal van de rest van de bevolking. Onze kinderen hebben daarom het recht om onderwijs te genieten in de eigen taal. Dat een kleine groep Nederlandstaligen op onze eilanden eeuwenlang bevoorrecht is geweest en dat voorrecht ook wil behouden, is begrijpelijk, maar dat dit wordt verdedigd, door het te baseren op een basisprincipe van democratie, is volkomen absurd en alleen begrijpelijk vanuit de distorsie die ontstaan is door de manier waarop het onderwijs op onze eilanden is ontstaan en heeft gegroeid.

Toen de Nederlanders de ABC-eilanden binnendrongen, bestond onze taal, het Papiaments, al (zie Jacobs 2009). Het Papiaments is namelijk ontstaan vóór de komst van de Nederlanders op de ABC-eilanden en vóór de slavernijperiode, en het is gegroeid ondanks het feit dat de toenmalige koloniale regering het als een 'verguisde' taal behandelde. Het Papiaments is ook vanaf het begin als onderwijstaal gebruikt. Wat begon als een onderdeel van de catechisatie door de katholieke paters van de slaven en de gekleurde vrijen (de meerderheid van de bevolking), is later uitgebreid met 'onderwijs'. Er zijn documenten die dit aantonen (brief van 1851, Brievenboek Schoolcommissie 1875, 1867-1877, Frater Radulphus 18-11-1919) en er bestaan leerboeken uit deze tijd van 'fundamentele' vakken die in het Papiaments werden onderwezen (leesboeken, rekenboeken en spellingsboeken). Slechts een kleine

'Beslis in het voordeel van de leerling'

Het onderwijsbeleid van de ABC-eilanden is gericht op multilingualiteit, een wereldwijde toekomstige visie, en vier talen: Papiaments, Nederlands, Engels en Spaans.

FOTO ARCHIEF

groep, de afstammelingen van de protestantse Nederlanders, kreeg in deze tijd onderwijs in het Nederlands op de overheidscholen. Toen werd al geklaagd over het lage niveau van het Nederlands, ook binnen deze groep. In de protestantse kerken, waar alleen de afstammelingen van Nederlanders werden toegelaten, werd toen al door Van Dissel (in 1857: p. 128) aangegeven, 'dat de predikant op de catechisatie dikwijls het Papiaments moet gebruiken om zich verstaanbaar te maken, of een Hollandschen volzin uit de bijbel moet verduidelijken, even als of het Latijn ware'.

Toen de schoolstrijd in Nederland het mogelijk maakte dat de katholieke kerk subsidie kreeg van de overheid, zijn onze katholieke scholen ook gesubsidieerd, maar er werd daar een voorwaarde aan verbonden: het onderwijs moest in het Nederlands worden gegeven. Het is dus nooit een democratische beslissing geweest om Nederlands als schooltaal te hanteren. Het is ons simpelweg opgelegd door de koloniale overheid. De jarenlange kolonisatie met het gebruik van een voor de meerderheid 'dode' taal, als cultuurtaal en schooltaal, die alleen gesproken werd door een bevoorrechte groep, heeft ervoor gezorgd, dat een normale en natuurlijke zaak zoals onderwijs in de eigen taal in een negatief licht werd gebracht (T.F. Smeulders 1987). De weg naar (school)succes verliep en verloopt daardoor nog steeds via het Nederlands. Een vervormd beeld van wat onderwijs moet zijn. Leren wordt hierdoor vereenzelvigd met 'het leren van taal'. De bevoorrechte groep in onze gemeenschap heeft de mening van de kolonisorator, dat het Papiaments 'niet geschikt is als onderwijstaal', overgenomen en blijft deze steeds verkondigen, zonder dat zij zich bewust is van het feit, dat hiermee de afstand tot (succesvolle) deelname aan het onderwijs voor een groot deel van de bevolking

onnoemelijk groot is. 'De koloniale inzet van de katholieke missie heeft de grote volksklasse van Afro-Curaçaoënaars tot ver in de twintigste eeuw langdurig op achterstand gehouden', volgens historica Margo Groenewoud die in juni 2017 op dit thema promoveerde.

De rooms-katholieke scholen, en later de lokale leerkrachten, hebben echter het Papiaments altijd gebruikt als (steun)taal in

Oproep aan Tweede Kamer over onderwijs-taalbeleid op Bonaire

het onderwijs, eerst in het geheim en later openlijk, toen de wet in 1979 Papiaments (op de ABC-eilanden) en Engels (op de SSS-eilanden) in de lagere klassen toeliet. Dus als er een zogenaamde 'precedentscheppende werking' is, dan is het wel dat Papiaments altijd als onderwijstaal is gebruikt en dat sinds de jaren zestig het besef groeide, dat 'leren' niet gehinderd moet worden door taal'. Taal is een instrument om te leren en het kind 'leert' pas als het onderwijs in de eigen taal wordt gegeven. Sinds de jaren zestig werd ook stelselmatig een eigen onderwijssysteem op de ABC-eilanden (toen nog de Nederlandse Antillen) ontwikkeld, dat meer rekening hield met de moedertaal van de meerderheid van de bevolking.

Het ontwerp (voor het MBO-onderwijs op Bonaire) dat nu in de Tweede Kamer wordt behandeld voor de bedoelde opleidingen, is een verdere stap in deze richting en juist een geweldige mijlpaal in de geschiedenis van de strijd voor de waardering van het Papiaments. Er wordt eindelijk officieel rekening gehouden in Caribisch Nederland met het fundamentele recht van de Bonaireaanse student om onderwijs te krijgen in de eigen taal.

De auteur van genoemd artikel lijkt ook verder te willen gaan dan de kolonisorator van weleer. Er wordt verkondigd, dat het spreken van het Papiaments een handicap is dat ons verhindert om informatie tot ons te nemen, omdat onze

taalgemeenschap klein is. De schrijver adviseert de Tweede kamer notabene om niet voor het Papiaments in het MBO te stemmen, omdat dit onze 'vrije' toegang tot informatie zou verhinderen. Maar wat is vrijheid als de taal die wordt gehanteerd voor de leerling niet toegankelijk is? Dit is de manier waarop de machtigen der wereld, de Engelssprekenden, afrekenen met andere talen, ja ook met het Nederlands. Internet is voor 80 procent in het Engels, een gegeven dat Unesco op 21 februari zorgwekkend heeft genoemd voor het voortbestaan van andere talen in de gehele wereld. Hier wordt een zeer tendentieuze mening gepropageerd, namelijk dat kleine taalgroepen geen recht hebben op onderwijs in de eigen taal. Moet daarom het recht van een kind op onderwijs in de eigen taal opzij gezet worden? Moeten de Nederlandstalige scholen daarom maar Engelstalig worden? En dat in een tijd waarin diversiteit en solidariteit belangrijk zijn voor de wereldvrede. Bovendien, wat te denken van de opmerking die veel van onze hbo- en wo-studenten horen wanneer ze een Master- of PhD-thesis in Nederland moeten schrijven: „Don't write it in Dutch, because nobody reads Dutch.”

In het artikel wordt verder opgemerkt, dat de focus in ons onderwijs de laatste jaren is gelegd op het ontwikkelen van Papiamentstalig les- en toetsmateriaal. Een geweldige ontwikkeling zou het oordeel moeten zijn, zeker als ten behoeve van het behoud en versterking van het Nederlands, steeds het argument wordt gebruikt dat er geen materiaal in het Papiaments is, en dat daarom het onderwijs maar in het Nederlands gegeven moet worden. Volgens ons moet er juist veel meer geïnvesteerd worden in materiaalontwikkeling in het Papiaments, zodat wij op den duur een meer geleidelijke overgang kunnen maken van het Papiaments naar een tweede meer globale taal. Alle onderwijsbeleid van de ABC-eilanden is namelijk gericht op multilingualiteit (een wereldwijde toekomstige visie) en vier talen: Papiaments, Nederlands, Engels en Spaans. Als kleine taalgemeenschap hebben wij altijd al vanaf het basisonderwijs meerdere talen onderwezen, en dit is in het nieuwe beleid altijd zo gebleven. Het taalbeleid is gericht op conviventie van deze vier talen, en de leerlingen zijn volgens de Inspectie van Curaçao in de afgelopen vijf jaar beter gaan presteren, 'vooral voor wat betreft de vakken Papiaments, rekenen & wiskunde' en dit terwijl het vak rekenen & wiskunde in het Nederlands wordt onderwezen

(Staat van Onderwijs 2017-2019). Dit is, naar onze mening, mede dankzij de gerichtheid van het huidige onderwijs op de moedertaal van de leerling. Gemiddeld wordt echter op bijna alle scholen onder de norm gepresteerd voor het vak Nederlands. De enige volledig Papiamentstalige school, het Colegio Erasmo scoort verder, ondanks het gebrek aan schoolmateriaal in het Papiaments, op alle fronten niet lager dan gemiddeld (hoger dan 60 procent conform de Opbrengstenkaart van de Inspectie d.d. 2019, p. 8/22).

Aruba is ook al ver gevorderd met wetenschappelijke studies en projecten die de introductie van de Scol Arubano Multilingual (SAM) voorbereiden. Het pilot roject Scol Multilingual is een groot succes gebleken. Het betreft een multilinguale school gebaseerd op de moedertaal van de meerderheid, het

Papiaments. Ook voor het voortgezet onderwijs zijn er ontwikkelingen in multilinguale richting, met een realistische kijk op de positie van alle vier talen. Was/Is in het Nederlandstalige monolinguale onderwijs op de basisschool alleen het Nederlands aanwezig als instructietaal, op de multilinguale school zijn vier talen prominent aanwezig: Papiaments (als instructietaal) en Nederlands (deels als instructietaal), Engels en Spaans als vreemde talen.

Het moet intussen ook bekend zijn bij iedereen die zich bezighoudt met onderwijs in de 21ste eeuw, dat de Sustainable Development Goals (SDG's), zoals die zijn geformuleerd door Unesco, en in het Koninkrijk zijn geaccepteerd, in 2030 gerealiseerd moeten zijn. Belangrijk in deze discussie zijn de doelen SDG-4 en SDG-10. SDG-4 betreft 'het zorgen voor inclusief en billijk kwaliteitsonderwijs en het bevorderen van kansen voor een leven lang leren voor iedereen'. Vanuit deze optiek, is het derhalve absurd, wanneer voor dat leren een voor de leerling ontoegankelijke taal wordt gebruikt. Leren is immers pas mogelijk als de aangeboden informatie ook begrepen wordt.

SDG-10 is gericht op het verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen en roept op tot het verminderen van ongelijkheden in inkomen, en andere ongelijkheden op basis van leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, afkomst, religie of economische of andere status, binnen een land. Met andere woorden, dat de Bonaireaanse onderwijs wil in zijn eigen taal, is niet meer dan normaal. Men wil hiermee een begin maken met de uitvoering van deze SDG's, wat alleen maar toe te juichen is.

Op pagina 12
'Monolinguaal systeem geen optie'

OPINIE

Vervolg van pagina 6
ONDERWIJSTAAL

Iemand die geen ander onderwijssysteem kent dan de traditionele Nederlandstalige school zoals we die al zo'n 150 jaar kennen, en deze idealiseert, zal moeite hebben met de veranderende onderwijsvisies in onze postkoloniale maatschappij. Men beseft vaak niet wat 'multilinguaal' of 'conviventie' betekent in onze context en waarom dat concept zo belangrijk is voor de ABC-gemeenschappen.

Voortzetting van het traditionele, monolinguale Nederlandse schoolsysteem is voor ons geen optie. Een bewezen historische, politieke, pedagogische en didactische fout van het verleden, die heeft geleid tot

'Monolinguaal systeem geen optie'

een vervorming van ons mensbeeld en de afstand heeft vergroot tot goed onderwijs, heeft geleid tot vervreemding van onze bevolking van de eigen taal en identiteit, en tot een beperktere maatschappelijk-politieke deelname van een grote bevolkingsgroep, moet in het belang van de lerende en van de democratie, juist gecorrigeerd worden.

Opvallend is dat de voorstanders van de monolinguale Nederlandstalige school tot nu toe geen wetenschappelijke data hebben gepresenteerd om hun standpunt te ondersteunen. De onderwijscijfers laten immers al jaren hetzelfde beeld zien, en onderzoek van meerdere taalkundigen en onderwijskundigen tonen keer op keer

aan dat het huidige onderwijs, met de nadruk op het Nederlands, niet ten dienste is van de Papiamentssprekende leerling (A.C. Prins-Winkel 1974, Nairain 1995, Severing 1996, Pereira 2018 en Melissa van der Elst-Koeman e.a. 2022). En hoe democratisch is dit standpunt? Hoe is het mogelijk dat iemand ingaat tegen het recht van de lerende om les te krijgen in de voor deze lerende meest toegankelijke taal?

Hoe is het mogelijk dat iemand deze mening verkondigt naar de Nederlandse politiek, terwijl de lokale politiek, organisaties en instanties op Bonaire juist vragen om Papiamentstalig onderwijs en examens in deze opleidingen, omdat Papiaments de taal is die voorname-

lijk gebruikt wordt op de werkvloer en in de samenleving (wat op Curaçao in niveaus 1 en 2 in het MBO al jaren gebruikelijk is)? Het is wrang dat er een groep bestaat die nog steeds vindt dat iedereen onderworpen moet worden aan het Nederlandstalige systeem, terwijl de meerderheid van onze leerlingen niet in Nederland gaat studeren. Officiële cijfers van Aruba spreken van nog geen 10 procent van de verschillende schoolcohorten, wat op de andere eilanden niet veel zal verschillen. Inderdaad, over isolatie gesproken. Het Nederlands is geen internationale, en zeker geen globale taal, maar een nationale, regionale taal die wordt gesproken in een klein land in Europa en in

enkele voormalige koloniën, en waarmee wij een koloniale band hebben. Mag er dan geen sprake zijn van diversiteit in het Koninkrijk? Wij roepen de Tweede Kamer op niet emotioneel met het wetsontwerp om te gaan maar, nu zij de gelegenheid heeft, de wens van de Bonaireaanse bevolking te respecteren, zodat de betrokken leerlingen daadwerkelijk een kans op 'een leven lang leren' hebben, een kans voor de rest van hun leven.

Dr. Marta Dijkhoff en Dr. Joyce Pereira, namens het 'Plataforma Union di Papiamentu/u', dat bestaat uit de volgende organisaties: *Fundacion Lanta Papiamentu (Aruba), Akademia di Papiamentu (Bonaire), Instituto Alsa Papiamentu (Curaçao), Splika en Levende Talen Papiaments (Nederland).*